A - 28

कृष्णजन्मचरित्र

आ ग्रंथ येथारांडेन उचियेडसो

सादर पैसा पोलपाके

कृष्णदास मगनलाले

सुधरावीने

अमदावादमध्ये

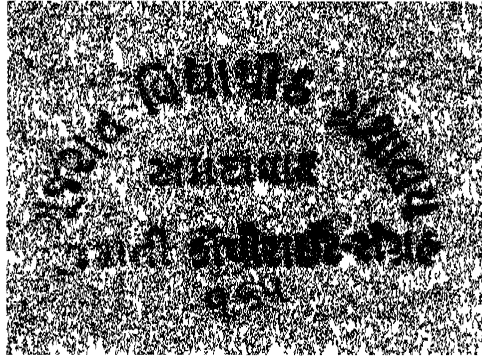
आकुमार्ग अमीचंदना छापखानामां

छपाव्यो

संवत सन्‌ सने १८५८

किंमत चार आना

१८५

कृष्णजन्माष्टमी विषे.

चंद्रावळा छंद.

लीधर हरिनी सेवा, महामंगलनु मूळ रे,
स आशा परिपूरण, आपे थई अनुकूळ ;
थे अनुकुळ ते कीधी, रीधि सीधि संपति सन्तति दीधी,
कडी केहे शंकर रेवा, श्री मोरलीधर हरिनी सेवा. १
मोरलीधर मस्तक म्हारे, सदा बिराजे शीशे रे.
ग रहो अनुकंपा आणी, ए आपो आशीश ;
पो आशीश ते अमने, दास जाण जेम दास त्रिकमने
शंकर शरण तमारे, श्री मोरलीधर मस्तक म्हारे. २

श्री वल्लभाधीस गोस्वामी श्री महाप्रभुजी
चार्यजी पुरुषोत्तम स्वरूपनी स्तुति.

श्री वल्लभ श्री वल्लभ वरमां, लइ जाणे तन मूळ ;
पूरण पुरुषोत्तम पुराणे, शास्त्रे पण समतूल ;
शास्त्रे पण समतुल सदाये, ते अवतार अनंत छे त्यांये
कळीमां कलेवर धरियुं नरमां, श्री वल्लभ श्री वल्लभ वरमां.

श्रीवल्लभ वंश प्रशंस प्रतापी, जोतां न जडे
भूतलमां हरिभक्ति स्थापी, कापी कष्ट करोड
कापी कष्ट करोड कींकरनां, शरणागत सेवारी
दासना दासनी पदवी आपी, श्रीवल्लभ वंश.
श्रीवल्लभ पद प्रीतसुं भजनी, तजनी अवर उपा
समरण शरण थाजे सुख सनमुख, दुःख विमुख थै
दुःख विमुख थई भय ने भागी, उर अभिलाखा आश
दास आश धरिये पद रजनी, श्रीवल्लभपद प्रीतसुं भज.
प्रणय करी पंकजपद वंदु, श्री वल्लभ वंश विशेषे रे,
अभयदान आश्रितने आपे, कापे कोटी कलेश;
कापे कोटी कलेश कायाना, मत्त मोडचा उनमत्त मायाना
जन अनुग्रहथी आनंदु, प्रणय करी पंकजपद वंदु.
अंघ्री जन अनन्य समरीजे, अन्य न करीजे आश
त्रण ताप तनेनव लोपे, पाप न आवे पास;
पाप न आवे पासे पलाजे, कलियुगमांहे कृतारथ थाजे,
ध्यान हृदेमां दृढ थई धरीजे, अंघ्री जन अनन्य समरीजे
खंड खंडथी पाखंड खंडी, दंडी दुरमती दूरे;
करी प्रचेश प्रदेश करीने, पंथ प्रगटाव्यो पूर;

पंथ प्रगटाव्यो पुष्टि प्रतापी, भाल तिलक ने मुद्रा आपी,
संप्रदा कोए न साहाम वीचंडी, अंगअंगथी पाप्युं अंगी. ८
श्रीवल्लभ वीठ्ठल पद्मवारन, वंकु वारं वार रे,
ब्रह्मसंबंध करया भूतलमां, अग्नी मुख अवतार;
अग्नी मुख अवतार ते धार्यो, दैवी जीवनो दोष निवार्यो,
कलीमां कृछ कीधां महा कारन, श्रीवल्लभ विठ्ठल पद्मवारन. ९
चरण कमळ चित मांहे धरतां, सेहेज करता सेपरे,
भवदवनो अवसेरी न लागे, भय भागे ततखेव;
भय भागे ततखेव ते तेहेनो, अतुल्य प्रताप अवनीमां जेनो,
वारने पारा वारने तरता, चरण कमळ चित मांहे धरतां. १०

इति श्रीवल्लभाधीश स्तुति संपूर्ण.

अथ श्री निजगुरु तीरथरूप श्री चरण निवासी
रेवाशंकरना गुसांईनी स्तुति.

अग्रसमग्रमां ऊग्र अधिकारी, नग्र नविन निवास रे,
श्रीगीरिधर गोवर्धने राजे, गोस्वामी गुण रास;
गोस्वामी गुण रास ते स्वामी, शरण थयो चरणे शीरनामी,
आपु दान अपराध निवारी, अग्र संमग्रमां उग्र अधिकारी. ११
धरम शील ने कुशल करममां, केवळ करुणा कोस रे,

નીતપુનીતાને પુણગુણનિર્મળ, નજરીએછે નીરદોશા ;
નેજરીએછે નીરદોષ સેવાએ, સરણ સાધુ શંકર રેવાએ,
ભલે ભરદ્દો ભવભુલ ભરમમાં, ધર્મશીલને કુશલ કર્મમાં. ૧૨
સરવને સ્નેહ સેવાએ સરખો, પ્રભુતા એક પ્રમાણરે,
ગોસ્વામી ગોવરધનેશજી, સહુમાં સુખ સુજાણ ;
સહુમાં સુખ સુજાણ જણાએ, ન્યાતમાંહે સન્યાત ગણાએ,
નરમદા શીવ નિત નેણે નિરખો, સર્વને સ્નેહ સેવાએ સરખો. ૧૩

ઈતિ નિજગુરુ સ્તુતિ સંપૂર્ણ.

અર્થ કવિની દિનતા ભાવ.

શીશાનામી સ્વામીને ચરણે, પામી પરમાનંદરે,
કુઆ જુઆં જુઆં પ્રકરણનાં, પ્રાકૃતમાંહે પ્રબંધ ;
પ્રાકૃતમાંહે પ્રબંધ બંધાણો, પાવર પણ પોતાનો જાણો,
આણરીઓમાં અવગુણ આચરણે, શીશાનામી સ્વામીને ચરણે. ૧૪
જુક્તિ ઝમક જ્યાં જરા ન જાણું, નથિ અભ્યાસ અનુપ્રાસરે,
મુઢમતી અતી ઘુઢગતમાં, કવિકોવિદનો દાસ ;
કવિકોવિદનો દાસ કહેવાઉં, ચંદ્રાવળો કરવા ચિત ચાહું,
જેમ તેમ જડતા અક્ષર આણું, જુક્તિ ઝમક જડ જરા ન જાણું. ૧૫
ઉત્તમ અક્ષર આપશો આણી, જાણી જડમતી જનરે,

પુરાં પ્રકરણ થાએ પરિણામે, પંડે થાઓ પાવન ;
પંડે થાઓ પાવન પ્રબંધે, સારૂં સકુંકે સરવ સંબંધે,
સદ્‌બુદ્ધિ દો સારંગપાણી, ઉત્તમ અક્ષર આપશો આણી. ૧૬

ઇતિ કવિની વિનતા સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી ગણપતીજી શ્રી સારદાજીની ગ્રંથના
આરંભે મુખ્ય ધરે તેની સ્તુતિ ભાવના.

પ્રથમ ગણપતીની ભાવના.

મહામંગળમાં મુખ્ય મનાએ, ગુણનિધિ ગણપતિ દેવરે,
સુખ બુધ દાયક સુખબુધ નાયક, ઉત્તમ સર્વ અવેવ ;
ઉત્તમ સર્વ અવેવ તે જેહને, જશ પ્રસિદ્ધ જગતીમાં જેને,
પ્રગરણમાંહે પ્રથમ પૂજાએ, મહામંગળમાં મુખ્ય મનાએ. ૧૭

શ્રી સારદાજીની ભાવના.

સારદ હારદ કોડે કહું, હેતે જોડી હાથરે,
હરી ગુણ ગાવા હરખ થયો મુને, ગિરવી આપો ગાથ ;
ગિરવી આપો ગાથ તો ગાઉં, કીરતન કરી કૃતારથ થાઉં,
શરણ તાહારે તે સારૂં રહું, શારદ હારદ કોડે કહું. ૧૮

ઇતિ સર્વની સ્તુતિ સંપૂર્ણ.

શ્રી કથા પ્રારંભ.

શ્રીભાગવતના દશમસ્કંધમાંથી શ્રીકૃષ્ણના જન્મની ભાવના.

ચંદ્રાવળા.

શ્રાવણ માસ મહા સુખકારી, કૃષ્ણાષ્ટમી અર્ધરાત રે,
રોહણી સુધ બુધ જોગ શુભ સુંદર, કરણ બાલવ વિખ્યાત;
કરણ બાલવ વિખ્યાત તેવારે, જ્યોતિષ શાસ્ત્ર તણે અનુસારે,
મહર ઘેર સુત જન્મ સુખકારી, શ્રાવણ માસ મહા સુખકારી. ૧૯

શ્રીકૃષ્ણ જન્મ સાંભળીને નંદરાયજીના ગોર ગર્ગાચારજ નંદરાયજી પાસે આવ્યા. આશીર્વાદ દીધો. પછી તેમને માન આપીને શુભગ્રહનું પુછ્યું, તે વિષે.

પુત્ર પ્રગટ થયો સાંભળી કાને, ગુરૂજી ગર્ગાચાર રે,
નંદનિલય આનંદથી આવ્યા, આશીર્વાદ ઉચ્ચાર;
આશીર્વાદ ઉચ્ચાર તે કીધો, આઘેથી અતિ આદર દીધો,
સનમુખ જઈ લાવ્યા સનમાને, પુત્ર પ્રગટ થયો સાંભળી કાને ૨૦
પ્રોહિતને પધરાવી પાસે, પ્રેમે જોડી પાણ રે,
કિયો કુંવર થાશે કુળદીપક, કહો ગુરૂજી ગુણ જાણ;

कोहो गुरुजी गुणजाण ते जोई, सांभळी सुख पामे सहु कोई;
लखीआ शा सुख लेख ललाटे, प्रोहितने पधरावी पाटे. ३१

श्री कृष्णने ग्रह शा सारु जोईए तेनी आशंका थाय. ते पोते पूरण पुरुषोत्तम छे पण जगतमां देखाडवा सारु तथा ग्रह पंडे पावन थावा प्रभुने चरणे आव्या. उत्तम रूप देवा ए भावना.

ग्रह सघळा सेवा सुख लेवा, आवीआ शुभ आगाररे,
पूरण ब्रह्म पूराण पुरुषोत्तम, पण संसार विहार;
पण संसार विहारनी रीते, जनमपत्री लखी प्रोहितप्रीते.
दासथई मंगळ रूप देवा, ग्रह सघळ

अथ ग्रहना नाम गुरुजी कहे छे ते लावनी.

ग्रह गुण जोई गुरुजी बोले, बाळक बहु गुणवान रे,
सूर समुद्रनी साहेता करशे, असुर अधम अभिमान;
असुर अधम अभिमान उतरसे, प्रौढ पराक्रम पृथ्वीमां करशे,
त्रण लोकमां नही कोय तोले, ग्रह गुण जोई गुरुजी बोले. २४
दीर्घायु ईश्वरा अखंडीत, अतुल्य प्रताप अवनीरा रे,
अज ईश्वरादि अमर ओळखशे, अहोनिश ध्याने धरशे;
अहोनिश ध्याने धरशे ते यशसे, विपुल विश्वमां नरी विस्तरशे,
प्रणय प्रणाम करशे महापंडित, दीर्घायु ईश्वरा अखंडित. २५
...शे, हरशे भूमी भार रे,
...ते, ईश्वर धर्यो अवतार;

अणपेर रसलीनां आभरण, चैल पल्लव चोडे चित्राभरण ३३
धाम धामथी धाई धसमसती, अंगउमंग अपार रे,
कुमकुम आड्य सिणगार लरकाळो, शोलतां सेहेज श्रंगार;
शोलतां सेहेज श्रंगार शरीरे, अती अनुपने रूप रूचीरे,
हर गुनेणी हसती मसमसती, धाम धामथी धाई धसमसती ३४
मेहेरने घेर शोहेर सकु मणियुं, कुणियुं आइ अमाणरे;
मंगळ गीत प्रीतथी गाये, गाये लई गोवाण;
गाये लई गोवाण ते गरवे, वाये वाजत्र सांमरां सरवे,
गाजे रह्युं व्यापुं गोकुळियुं, मेहेरने घेर शोहेर सकु मणियुं ३५
गोपी तनिया टोपी लईने, गोप गोरसने घृत रे,
दुध धी दधिनत दिसो दिस, नंदनीके ते नृत्य;
नंदनिके ते नृत्य ते करता, गया गोकुळ गलिये गली फरता,
अेम डिला आंगणमां लईने, गोपी तनिया टोपी लईने ३६

अथ जातकर्म विधि दान.

नंद निलय आनंदथी आवी, डील्ला अजर मोझार रे,
जातकर्म करया कुशळ लई, झांझ झालर झणकार;
झांझ झालर झणकार ते थाजे, पूरण प्रेमे पितृपुजने,
लख्या लंकार दीधा लूटावी, नंद निलय आनंदथी आवी ३७

अथ दान वगेरे नेगचार करेछे तेनुं वर्णन·

दिव्य दंपती गुणवंती गाये, द्विजने दीधां दानरे,
जात जातनां भूषण आवे, पेर पेरनां परिधान;
पेर पेरनां परिधान पेरावे, मागतां मागणने मेहेर आवे।
तोये नृपति तृपति नव थाये, दीव्य दंपती गुणवंती गाये· ३८
सात शैल्य तिलना ते दाणे, रत्न भेळवी मांहेरे,
स्वस्तिवाचन करी विप्रने आप्यां, अंग उमंग उत्साहे;
अंग उमंग उत्साहे ते उपरथी, पुष्पवृष्टि थाये सुरपुरथी,
कुलनारीनां भाग्य वखाणे, सात शैल्य तिलना ते दाणे· ३९
असन वसन अति ओपता अंगे, आप्यां एम अनेकरे,
सुंदरियो सकुने शणगारी, वदिने विनय विवेक;
वदिने विनय विवेक करीने, जसोमति करे जुवतीने करीने,
दे आशीश उछरंग उमंगे, असन वसन अति ओपतां अंगे· ४०

अथ श्री शिवजी शोभा जोवा पधार्या ते समयनुं आलामें जोगी जस गाया जे किरतनी लावना·

प्रकरण बीजुं·

एक अवधुत विभुत तनधारी, अद्भुत उज्वल अंगरे,
अकळ अनुप सकळ सुर सेवे, अद्रि सुता अरधंग;

અદ્રિસુતા અરધંગ તે આણી, ડમરૂ ડાક પિનાક છે પાણી;
એવા શિવશંકર શુલધારી, એક અદ્ભુત વિભુત તન ધારી. ૪૧
આંગણે આવી અલખ જગાવી, કીધો શીંગી સોર રે,
નદરાણી ગભરાણી ઘરમાં, હોરદમાં લીધો કિશોર;
હોરદમાં લીધો કિશોર તે જઈને, માતા મનમાં વિસ્મય પઈને,
સુતને લીધા હ્રદય લગાવી, આંગણે આવી અલખ જગાવી. ૪૨

શ્રી જસોદાજીનાં વાક્ય શ્રી શિવજી પ્રત્યે.

જસોદા જોગીરાજને નરખી, લાવજરી જરપૂર રે,
ત્યો ભિક્ષા રક્ષા કરો સુતને, દૃષ્ટિ લાગે રહો દૂર;
દૃષ્ટિ લાગે રહો દૂર દિગંબર, પેહેરો તો આપું પટ અંબર,
હર ઉત્તર હવે દેછે હરખી, જસોદા જોગીરાજને નરખી. ૪૩

શ્રી શિવજીનાં શ્રી જસોદાજી પ્રત્યે વચન.

આદ્ય પુરૂષને અલખ નિરંજન, જે અનંત અવિનાશી રે,
રોમ રોમ બ્રહ્માંડ જમે તે, પડખામાં લેઈ પાસ;
પડખામાં લઈ પાસ પલંગે, અવલખ જાણીને ઉછરંગે,
અંબુજ આંખે આંજતી અંજન, આદિ પુરૂષને અલખ નિરંજન. ૪૪

અથ શ્રી જસોમતિનાં વિચાર સંદેહ ભાવના.

શ્રવણ સુણી શુભ વેણ શંકરનાં, અર્થે મન વિચાર રે,

કારમો કેમ લેઈ આણી કુંઅરને, સર્વાંગે સુકુમાર ;
સર્વાંગે સુકુમાર શરીરે, શિશી સકુચાયે સીત સમીરે,
વચન જ એ કેમ અંગેશ્વરનાં, શ્રવણ સુણી શુલધર શંકરનાં. ૪૫

અથ શ્રી શિવજી જસોદાજીને કહે છે.

જસોમતિ જીનું આંગણ આવ્યું, સાચું કહું સુણ વેણજે,
અંતરમાં અભિલાષ્યા એવી, નંદકુંઅરને નેણ ;
નંદકુંઅરને નેણ નિહાળી, પુત્ર પધરાવ્ય વચન પ્રતિપાળી,
રૂપ જોઈ હૃદિયામાં રાખ્યું, જસોમતિ જીનું આંગણ આવ્યું. ૪૬

શ્રી જસોદાજીએ શિવજી પાસે શ્રી કૃષ્ણને
પધરાવ્યા. પછી એક એકનું ઓળખાણ થયું તે વિશે

જતન કરી જસોદા મહતારી, બાળક લાવી બહારે,
દરસન કરી દિગંબર રીઝ્યા, ઊમંગ્યા અંગ અપાર ;
ઊમંગ્યા અંગ અપાર અવિનાશી, કર્યું કુતોહલ કૈલાસવાસી.
તાંડવ નૃત્ય કર્યું ત્રિપુરારી, જતન કરી જસોદા મહતારી. ૪૭
પરસ્પરે પ્રભુતાએ પરખ્યા, રીઝ્યા હૃદય મોઝારરે,
અદ્ભુત અવિગતીની ગત દેખી, તૃપ્ત થયા ત્રિપુરાર ;
તૃપ્ત થયા ત્રિપુરાર તે ટાણે, અન્યો અન્ય જન્યો મનજાણે,
હરીયા હરી હર હૃદયે હરખ્યા, પરસ્પરે પ્રભુતાએ પરખ્યા. ૪૮

શ્રી શિવજી જસોદાજીને કહે છે.

બ્રહ્મ પણ છે બાળ રે બાઈ, કંસ કેશીનો કાળ રે,
લીલા કરવા થયા સહુ વેરી, દેવમા દેવ દયાળ;
દેવના દેવ દયાળ દુઃખ હરતા, સર્વ સૃષ્ટિને મહા સુખ કરતા,
કોડ અવતારની કરણી કમાઈ, બ્રહ્મ પણ છે બાળ રે બાઈ. ૪૯

શ્રી શિવજીએ જસોદા માતાના ભાગ્યની પ્રસંસા કરી તે વિશે.

ત્રૈણે લોક તણો જે ત્રાતા, શ્રુતિ શાસ્ત્રનું સાર રે;
પૂત્ર થઈને પારણે પોઢ્યા, ઉદર ધરી અવતાર,
ઉદર ધરી અવતાર તે આપે, જે જોગીને જડે જપે,
તે લાડ લડાવી લાવ લે માતા, ત્રૈણે લોક તણો જે ત્રાતા. ૫૦

શ્રી કૃષ્ણ અને શિવજી એ બે જુગલ સ્વરૂપની સ્તુતિ.

શ્રીધર શશિધર રમા ઉમાવર, શિવ કેશવ સમ દેવ રે,
ગોધર ગંગાધર ને નગધર, પન્નગધરની સેવ;
પન્નગધરની સેવ જે કરશે, શ્રી હર પાપ પરિતાપને હરશે,
હેતે કરીને જજો હરી હર, શ્રીધર શશિધર રમા ઉમાવર. ૫૧

શ્રી શિવજી પ્રસન્ન થઈને શ્રી કૃષ્ણને આશી-

વંદન કરીને દંડવત કરી પોતાને ધામે પધાર્યા.

શિવનારદ આશિષ દઈને, હરિ પામ્યા આનંદ રે,
ધન વસુધા વ્રજવાસી વનિતા, ધન્ય જસોદા નંદ;
ધન્ય જસોદા નંદ નરનારી, વિશ્વમાં ખ્યાત વિખ્યાત વધારી,
પછે પધાર્યા પ્રસન્ન થઈને, શિવનારદ આશિષ દઈને. ૫૨

ઇતિ જન્મ પ્રકરણ સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી કાલિનાગ નાથ્યાનું પ્રકરણ ત્રીજું.

વળી વિવેક કરી વખાણું, પ્રભુએ પરાક્રમ કીધ રે,
હાથ પકડી હળવે હરજીએ, દડો દોરવી દીધ;
દડો દોડવી દીધ તે દડિયો, જઈ કાલિંદી ધોધમાં પડિયો,
ઇચ્છા જાણથી સહુ અકળાણું, વળી વિવેક કરી વખાણું. ૫૩

પાછળથી પધાર્યા પોતે, પાણીમાં કરી પ્રવેશ રે,
નાગણ નાગણ નયણે નરખી, કરતી ઘણું કલેશ;
કરતી ઘણું કલેશ કકળતી, ગદગદ કંઠે થઈ ગળગળતી,
મોહ પામી મુખ સુખમાં જોતે, પાછળથી પધાર્યા પોતે. ૫૪

નાગણીયો શ્રી કૃષ્ણને પુછે છે.

કોમળ કમળ કુસુમ છે કાયા, સર્વાંગે સુકુમાર રે;
કેમ આવ્યો કહે કેનો કુંવર, નામ દેને નિરધાર;

जन्म देने निरधार ते मुवे, मृत्यु मागी लीधुं पोतें,
मात ताते ऊतारी माया, कोमळ कमळ कुसुमछे काया. ५५

श्रीकृष्ण नागणियोने उत्तर देछे.

नागणी नीर लसो कां नेणे, निश्चे कहुं छुं नामरे,
कांहान कुंवर कुं नंदजु केरो, गोकुळ मारुं गाम;
गोकुळमारुं गाम ते गमतुं, दुष्ट दुर्मति कोय नथि दमतुं,
निर्विष नीर करवुं कुं वेणे, नागण नीर लसो कां नेणे ५६

नागणियो श्रीकृष्णने केहेछे.

वपू वित्तने वचे विचारी, वधूने वहने वातरे,
शुणशो सर्पनो दर्प उतारशो, करशो काळी घात;
करशो काळी घात ते नाहारी, माटे मानि शिख्यामण म्हारी,
प्रथम कहुं परिणाम भयारी, वपू वित्तने वचे विचारी. ५७

श्रीकृष्ण नागणियोने कहेछे.

काळनो काळ कुं कांहान केहेवाऊं, नागण निश्चे जाणरे,
नाक चीरीने नाथ लई घालुं, आलुं हाथ निरवाण;
आलुं हाथ निरवाण आपथी, आंही आव्यो छुं ओज अनुपथी
कमळ कंसने काज लई जाऊं, काळनो काळ कुं कांहान केहेवाऊं. ५८

ओवी रीते श्रीकृष्ण अने नागणियोनी वातो

सांभळी काळीनाग जाग्यो, अने श्रीकृष्णनी
साथे युद्ध करवा मांड्युं ते विषे.

विषम वेण लाग्यां विषधरने, कारमो कीधो क्रोध रे,
फण करीने फण बंधुने फाक्यो, वाध्यो घणो विरोध;
वाध्यो घणो विरोध ते वळग्यो, अंगथी अहि न थाये अळगो,
सहज क्रीडा सरख्युं श्रीवरने, विषम वेण लाग्यां विषधरने. ५९
प्रभुए प्रौढ स्वरूप धरीने, एवुं वधार्युं आप रे,
रुंध करे पण बंध न छूटे, संधथी तूटे साप;
संधथी तूटे साप सकुलांणो, आरतथी अहिपति अकुलांणो,
कली नागणी नमन करीने, प्रभुए प्रौढ स्वरूप धरीने. ६०
नाक वींधीने नाथ लई घाली, नाथ्यो नंदकुमार रे,
नंदने मन आनंद थयो नरखी, हरखी जसोदा नार;
हरखी जसोदा नार ते भजतां, गोपमां थयो संतोष सांभळतां,
चोंदिशेथी सहु आवियुं चाली, नाक वींधीने नाथ लई घाली. ६१

अथ पूतनानो पराक्रम. प्रकरण चोथुं.

परस्परे परियाण करीने, पूतना पापण नार रे,
तेडी कह्युं तत्क्षण तुंज, शिशुनो कर संघार;
शिशुनो कर संघार संघावी, गोकुळ महर तणे घेर आवी,

હળવે હળવે લઈ કરીને, પરસ્પેર પરિયાણ કરીને. ૬૨
ધાર્ય ધરીને ધાઈ ધવરાવી, ઉપર કરીને કાન રે;
પરપંચે પ્રભુને પોઢાડી, ઓઢાડી પરિધાન;
ઓઢાડી પરિધાન તે અંગે, બબણા બોલે ઉરઉછરંગે,
વળગતા વનિતાને વઢવરાવી, ધાર્ય ધરીને ધાઈ ધવરાવી. ૬૩
પ્રાણ પીધો પયપાન કરંતાં, પૂતના પામી પીડ રે;
બાળકમાં આવડું બળ ક્યાંથી, રીસમાં પાડે રીડ;
રીસમાં પાડે રીડ તે રોતે, બનુની ગતિ દીધી જગન્નેતે,
વાર ન થૈ વૈકુંઠ વરંતાં, પ્રાણ પીધો પયપાન કરંતાં. ૬૪

શ્રીકૃષ્ણનાં બાળચરિત્ર પ્રકરણ.

પ્રબળ પ્રલંબ ધેનુકને ઢાળ્યો, અઘ બગ આદિ અસૂર રે;
વિકટ શકટ સુતાં સંહાર્યો, ચરણે કીધો ચૂર ;
ચરણે કીધો ચૂર વિચાર્યો, તતક્ષણ તૃણાવતને તાર્યો,
દવ દાવાનળ ઉરથી ટાળ્યો, પ્રબળ પ્રલંબ ધેનુકને ઢાળ્યો. ૬૫
એમ અનેક અસુર ઉડાડ્યા, વ્રજની કીધી વાર રે,
ભૂ ભારત હરવા અવતરીઆ, ભૂમિ ઉતારવા ભાર;
ભૂમિ ઉતારવા ભાર ભૂતળમાં, થૈને ગ્વાલ ફર્યા ગોકુળમાં,
સુત ભણી રાણી રમાડ્યા, એમ અનેક અસૂર ઉડાડ્યા. ૬૬

कुस त्रोडे नें वछ वछोडे, फोडे माखण माटरे ;
ढांम ढोले नें धाम ढोळे, खंखोले छे खार ;
खंखोळे छे खार ते खांते, आवी आण करे एकांते,
करगरार करतो करजोडे, कुस त्रोडे नें वछ वछोडे. ६७
घरधणी लई घरमां पेसे, गोते गोरस घृत रे ;
सुखथी सकुना मुखमां मेले, दुख दछे दिनप्रत ;
दुखे दछे दिनप्रत ते दाहाडे, ताणीने ताळां उघाडे,
खाजड थईने खाळे पेसे, घरधणी लई घरमां पेसे. ६८
मारगमां मटुकी उघाडी, दाहाडी मागे दाणरे ;
वगडे पण जगडे जुवतिने, जननी जीवन प्राण ;
जननी जीवण प्राण ते जाणी, सुतने द्यो शिखामण राणी,
कुसने करुं तो मुंडे काढाडी, मारगमां मटुकी उघाडी. ६९
राणगार पण घरमांहे साहे, आणघर करे अपाररे ;
वारे वारे वारे तो जंप, हारे नंदकुमार ;
हारे नंदकुमार न जाणे, छेड करे नें छेडलो ताणे,
वळगे ने वळी वांसळी वाहे, राणगार पण घरमांहे साहे. ७०
नाहिये त्यां पण नीर उछाळे, वळी करे वणसाडरे ;
चीर चोरीने चतुरा केरां, चडे जईने झाड ;

चडे व्रछने जाय ते लाडे, अमे उदकमां अंगउघाडे;
निर्लज नीच्यो पर्छ निहाळे, नाहियेत्यां पण नीर उछाळे; ७१
प्रसन थईने वसन न आपे, हसे करे विलासरे,
नीरमां नग्न शरीर सहुनां, अबळा अति उदास;
अबळा अति उदास उघाडे, करथी लई कुकूल देखाडे,
सुंदरीने सोहने संतापे, प्रसन थईने वसनन आपे. ७२

जसोदाजी गोपीओने कहे छे.

कोण कहे कानुडो कूडो, ए हे शुं बोलो आळरे,
शुं समजे सुत शिशु सकोमळ, अबळा आपो आळ;
अबळा आपो आळ ते आवी, पांहच आलीने धोपतावी,
राणीओ उत्तर दीधो कूडो, कोण कहे कानुडो कूडो. ७३
अनेक उत्सवो बाळचरित्रो, कीधां अपरंपाररे,
श्रीकृष्ण राधाजी करो, व्रजवधु सहित विहार;
व्रजवधु सहित विहार व्रजमां ये, अव्यंग लीला अवनीपर थाये,
गाय शुणेथी थाय पवित्रो, अनेक उत्सवो बाळचरित्रो ७४
व्रजमां व्रजवासीवधु संगे, व्रजवृक्ष मांहे विहारे;
वृंदावनमां रास रम्या अति, नागरीनंदकुमार;
नागरीनंदकुमार ते प्रेमे, सदासमरु कुस्नेहे करेमे,

रेवारंकुर लने उमंगे, व्रजमां व्रजवासी वधुसंगे. ७५

बाळचरित्र.

रासरमणने मृतकप्राशन, अवर चरित्र अनेक रे,
कलिमां कीधां घणां कृष्णे, वरणवुं शो विवेक;
वरणवुं शो विवेक वारीये, आगमशास्त्रे जाणवुं प्राणीये,
प्रगट्या प्रभु निवारण त्रासन, रासरमणने मृत्यकप्राशनु; ७६
गिरिधार्यो वरषाने वार्यो, संहार्यो शकटासुर रे,
कंस मार्यो तरुणाव्रत तार्यो, चूर कीयो चाणूर;
चूर कीधो चाणूर चपरीये, कीधी कोटी कुणाकुपरीये,
नागनाथीने दोष निवार्यो, गिरिधार्यो वरषाने वार्यो. ७७

श्री राधिकाजी श्री कृष्णथी रीसाई गयां त्यारे श्री कृष्णे ललिताजीने श्री राधिकाजीने मनाववा सारु मोकली ते विषे.

कौस्तुभकंठ हरिये धरी, लेई पोतानी आयरे,
सोहेले सोभ्यताणे संदेहे, मान धर्युं मनमांय;
मान धर्युं मनमांय मुआंणी, ओढी करी अति अकुलांणी,
कहुं कहुं नहीं कांने करी, कौस्तुभकंठ हरीये धरी. ७८
आणवाळ[1] डिरथाळ उपनियुं, मांन वेलीनुं मुलरे;

१ क्यारो.

અંગ અંગ ઉપજી અપમાને, આભ્રણ દિવ્ય દૂકૂલ;
આભ્રણ દિવ્ય દુકૂલ દેખાણી, પ્રીતિપાળી પાઈ મદપાંણી,
સર્વ શરીર સમર્પી રાખિયું, આનબાન ઉર આણ ઉપજ્યું. ૭૯
રાધા રાણી રીસાણી જાણી, જોઈ નંદકુમાર રે;
મનમાંહે મુંઝાઈ ઊઠ્યા, તેડાવવા તૈયાર;
તેડાવવા તૈયાર તે થયા, કુતી તેડી સમાચાર સહુ કહ્યા,
શ્રીમુખ બોલે મૃદુલતા વાણી, રાધા રાણી રીસાણી જાણી. ૮૦
સખી સયાણી ગોકુલી શ્યામે, શ્યામાને સમજાવરે,
જેમ તેમ કરી જઈ જુવતીને, તતક્ષણ તેડી લાવ;
તતક્ષણ તેડી લાવ તે રાણે, પુરજન કુરજન કોય ન જાણે,
અસ્ય કુલીના કીધી આ મેં, સખી સયાણી ગોકુલી શ્યામે. ૮૧
મનની વાત મોહનની જાણી, ચાલી ચંચળ નારરે;
ચડવડ ચડવડ ચરણે ચાંપે, જ્યાં વૃષભાન કુમાર;
જ્યાં વૃષભાન કુમાર ત્યાં ગઈ, કરજોડીને ઊભી રહી,
મુખથી બોલી મધુરી વાણી, મનની વાત મોહનની જાણી. ૮૨

શ્રી રાધિકાજીને લલિતાજી કેહેછે.

પ્રેમદા તું ક્યાં પીઠ દઈને, પોઢી રહી પલંગરે,
કરગરી ક્યારની કહું છું કામની, છેડ આળસ તજિ અંગ;

ઉઠ આળસ તજિ અંગ અજ્ઞાની, તું મોહનના મનમાં માની,
પ્રીત રીતથી જીત જઈને, પ્રમદા તું ઝાંપી દઈને. ૮૩
કૃષ્ણ તણું કહ્યું શીદ સાહેલી, સજી સકળ શૃંગાર રે,
જુક્તિ જાણી ને ભાગ્ય મોહનશું, તાણમાં હાણ અપાર;
તાણ્યમાં હાણ્ય અપાર તે પામે, લુબ્ધમાં અંતર લાભની લાજે,
મુખથી બોલ મરજાદ મેલી, કૃષ્ણ તણું કહ્યું રીદ સાહેલી. ૮૪
હારી વારી ને હરિ નેણી, મુકતી નથી મરોડ રે;
લાડલી લીધી વાત ન મેલી, કીધાં કળા કરોડ;
કીધી કળા કરોડ કો કામા, સમાન ઉત્તર દીધા સામા,
એવી ન દીઠી એકુલ વેણી, હારી વારી ને હરિ નેણી. ૮૫
વનિતા વિનય વિવેક કરીને, વિનવી વારંવાર રે;
અક્ષર એક ન લાગ્યો અંગે, આવડો શો અહંકાર;
આવડો શો અહંકાર ઉરમાંહે, વાતમાં વાત નઈ વેણ વાહે,
હવે હેત નહિ રહે હરિને, વનિતા વિનય વિવેક કરીને, ૮૬
મેલ રીસ કહું શિર નમાવી, નેહ નિપુણ ગુણ નાર રે,
વાલમ વિરહ વ્યથા હરવાને, કરવા વિવિધ વિહાર;
કરવા વિવિધ વિહાર તે વનમાં, મેહેર આણ્ય મહારી તું મનમાં,
સમય જોઈ રે સમય સમાવી, મેલ રીસ કહું શિર નમાવી. ૮૭

हरि करी हेत संकेत सिखाव्या, चेत चतुर चित मांय रे,
ओळखे नहीं अवसर आगळथी, पाछळथी पसताय;
पाछळथी पस्ताय ते पोते, पुनरनचाल नडे नहि जेते,
लरभमां लाव सरव संभळाव्या, हरि करी हेत संकेत सिखाव्या. ८८
सोळ सहस्त्र सुशीळ छे स्यामा, बीजी वळी बहु बाण रे,
हाथ मारे हरि एथाक्षी हमणां, तेडावुं तत्काळ;
तेडावुं तत्काळ ते तरुणी, चतुर शिरोमणि चंपकवरणी,
समज रलेष क्लेश तजि कामा, सोळ सहस्त्र सुशीळ छे स्यामा. ८९
सुंदरी सांभळ श्रवण दईने, कहुं डाहानी वात रे,
तुं सरखी तरुणी घणी तेने, रंग रमे दिनरात;
रंग रमे दिन रात ए साथे, मारे वांक तुं लेमां माथे,
मान मेली वेहेली मळ्य जईने, सुंदरी सांभळ श्रवण दईने. ९०
दूती कहे सुती शुं रीसाव्या, दूती रहो कां आम रे,
क्रोध करीयमां छकी गई तुं, लरमावी गई लाभ;
लरमावी गई लाभ कोई बीजी, तेणे तारुणी तुं मुजने खीजी,
अेवी क्रम पई तुं निर्लज्या, दूती कहे सूती शुं रीसाव्या. ९१
क्रोध रोषथी चोथ न लागे, रोषथी वधे विरोध रे,
जेय जुवती जाजो नव कीजे, मेल अहंपद क्रोध;

ऐम अहंपद ओध ने लीधी, क्रूर कठिण केणे करी दीधी,
कह्या विना केम संदेह लागे, क्रोध शोधथी ओधन लागे. ९२

श्री राधिकाजी श्री ललिताजीने कहे छे.

कपटी कांहानी कीर्ती करती, लाजती नथी लगाररे,
भ्रमर परें पर घरनो भोगी, वनिता कांनववार ;
वनिता कां नववार विचारी, आंही वदछ तुं वधु वधारी,
वचली वात में पेंलमां वरती, कपटी कांहांनी कीर्ती करती. ९३
विलसे वसंत वनमाली वनमां, रही रस रंग मोझाररे,
नंदलालने नेंणे निरखी, पारो हरख अपार ;
पारो हरख अपार ते तुंने, एवुं मन निश्चे छे हुंने,
तरूणी तूं सरस छे रसीया तुं तनमां, विलसे वसंत वनमाली वनमां. ९४
राधे रोस रसीयासुं छोडी, विलस वसंत वनमांयरे;
सघन कुंज तरणी[1] तनयातट, खेलने अति उत्साह ;
खेलने अति उत्साह भरीने, रसभरी रामा रिझव तुं हरीने,
हवे हरीनी हारे जोडी, राधे रोस रसियासुं छोडी. ९५
खट रितुमां वसंत रितु रूडी, कलरव[2] कोकिल कीररे ;
वनवेली अलबेली सरवे, सुंदर सीत समीर ;

---

१ तरणी एटले सुरज. २ हंस.

र सीत समीर ते वहे, उन्मद भमरो मंडली रहे;
वनमांहे फुली केशुडी, सर्व रितुमां वसंतरितु रुडी. ९६
चमेली वेली कुंज जळगी, रसमय आ रितु व्हालरे,
जननी सजि शृंगार सोहता, तजिनी लौकिक लाज;
तजिनी लौकिक लाज ते सरवे, गुण गुणवंत अंत नहि गरवे,
करविहार वालम कर वळगी, अलबेली वेली कुंज जळगी. ९७

श्री राधाजीए वसंत विहारना दिवस सांभळीने तरत पोतानो गर्व मुकी श्रीकृष्ण साथे खेल करवा आव्यां ते विषे.

रोम रोम रस थयो राधाने, रह रह्यो नहि रोषरे,
सही वायक सुखदायक श्रवणे, सुणतां थयो संतोष;
सुणतां थयो संतोष शरीरे, तरुणी चाली तरणी जा तीरे,
बोली बाळ तज बाधाने, रोम रोम रस थयो राधाने. ९८
पत्र लख्या सरवत्र संभळावो, सोंप्या समीर सुजाणरे,
पृथवी पर पळमां पोहोंचाडे, जुवती जनने जाण;
जुवती जनने जाण जई करवुं, आज्ञा आपी तेम अनुसरवुं,
समय तज शरणे मुज आवो, पत्र लख्या सर्वत्र संभळावो. ९९
अली तुं आगळ डागळ आवी, वांचे विविध विहंगरे,

चक्रवर्ती थयो चोहोदरी चतुरा, अवनी मांहे अनंग ;
अवनी मांहे अनंग अहंकारी, रमशे गमशे ने नरनारी,
रहेम हवे रचयनी साथी, असीतुं आगळ कागळ आवी. १
रसमां रस राधाने वाध्यो, अधिक अंग अनंग रे,
सखी वायक श्रवणे अधिकेरो, गुणी मान कर्युं भंग ;
गुणी मान कर्युं भंग निज पियथी, सुखवसंत जग्युं घणुं
कयथी,
खेल करवा क्लेश तजि आव्यो, रसमां रस राधाने वाध्यो. १०१
चाली चतुर चपळ चालेथी, आंते करवा खेलरे,
करयांमी करनी पियकारी, शिर केसरनी हेल ;
शिर केसरनी हेल भरीने, जुतवा जती छैरा अरीने,
श्रम जण सजण वहे भालेथी, चाली चतुर चपळ चालेथी. १०२
रितु राजनुं राज थयुं राधे, रति पति पास प्रधान रे,
संजोगी भोगी सुखदायक, मानवतीनुं मान ;
मानवतीनुं मान मुकावे, लोकलाज चरच्या चूकावे,
विलसे हसे विरोध न वाधे, रितु राजनुं राज थयुं राधे. १०३
चड्यो मेन लई सेन सपराण, पोहोंप आण लई सागरे,
जति जोगी तपसी सन्यासी, खपमां पड्युं भंगाण ;

तेमनां पहेलुं लंगोट ते त्याग्या, नग्नपणे नीसरीआ नागा;
गिरि घहुवर आव्युं केडाणुं, थयो मेन लई सेन सपराणुं. १०४
संजोगी लोगीने आपे, महा सुख थई सहायरे,
हास विलास विविध विध केरा, रात दिवस रितुराय;
रात दिवस रितुराय रस रीते, प्रसन पुरुष प्रमदानी प्रीते,
संत हंसने प्रभु संतापे, संजोगी लोगीने आपे. १०५
मंत्र मुडिओ महामुनि मारे, आपियो ए उपदेशरे,
विषय विलास विद्या विधकेरो, अपणाने आदेश;
अपणाने आदेश ते आवे, अंगो अंग उछरंग उपजावे,
आसन करीने उर आगारे, मंत्र मुडीओ महामूनि मारे. १०६
नवुं नव पल्लव नेणे नरखी, हरखी हईयामांयरे,
प्रज वनिता वनमां रे वेगे, जमना घारे जाय;
जमना घारे जाय उमंगे, रमवाने सुंदरवर संगे,
सुंदरी सरवे सरखा सरखी, नवुं नव पल्लव नेणे नरखी. १०७
मन करीने मांनुनी मनमां, आभ्रण सजीआं अंगरे,
साडी सोंधे लरी सुगंधीत, कंचुकी केसर रंग;
कंचुकी केसर रंग ते रुडी, अलके आणने अलके चूडी,
उदियो अनंग ततक्षिण तनमां, मन करीने मांननी मनमां. १०८

प्रफुल्लित ललित लता रही लेहेकी, मही गेहेकी रह्या मोर रे,
मधुकर निकर चकोर चातकपिक, शुक सारसना शोर ;
शुक सारसना शोर सुहावे, उरमांहे उत्साह उपजावे,
बाणहेभी बहु बोलती बेहेकी, प्रफुल्लित ललित लता रही लेहेकी. १०९
कुंदी कुंद कोमळ कमळ करणी, केतकीने करणवीर रे,
सुमन सुगंधित सकल शुशीतळ, सुंदर वहे समीर ;
सुंदर वहे समीर सुखकारी, व्रजवनितानो विरह विचारी,
चोंपे चालती चंपक वरणी, कुंदी कुंद कोमळ कमळ करणी. ११०
लाडली लेहेकंती लघुवेणी, राधिकाजी रसरास रे,
हरिनुं मन हरीने हरिनेणी, हरखे करती हास ;
हरखे करती हास ते हेते, आमनी अेणी थई संकेते,
चाक विदग्ध ने छाकुखे सिसें, लाडली लेहेकंती लघुवेणी. १११

श्री राधाजी गोपांगनाओने बेसविशे कहे छे.

आज गोपी सहु लाज लोपीने, रोपीने ऋतु राज रे,
छणछण कणथी सकळ अकळ रही, करवुं छे अेक काज ;
करवुं छे अेक काज ते करीअे, लोकवीने लूंघरने लरीये,
केनिमां शुं करे कहान कोपीने, आज गोपी सहु लाज लोपीने. ११२
चंद्र लागा चंद्रायणी चंचळ, चक्षुओ करती चेहेन रे ;

पणत्यां के प्रभुपासे पोढोती, वांसे वनिता वेंहेंन;
वांसे वनिता वेंहेंनने वेहेतु; सोन लालने केयनपि सेवुं;
रेयामे परत्यो सानमां संयय, यंद्रलागा यंद्रायणी यंयण. ११३

श्रीकृष्ण सखा सहित श्रीराधा साथे खेल करे छे.

सुंदर स्याम सांमया याल्या, यांपी उगलां यार रे,
आपो आप आवीने ऊभा, वयमां करे वियार;
वयमां करे वियार विसांमे, हारे हारणे हासु थारो,
गेंद गुलालना गोटयां घाल्या, सुंदर स्याम साहांमया याल्या. ११४
गई गुलाल ललिता करमां लई, करवा रसनी राज रे,
छोपी छबीली छणपी छारे, अंतरमां नहि आज;
अंतरमां नहि आज लगारे, लेरतां लाव लगावी बोल्या रे,
महा सुखसींधु उलय अलय पई, गई गुलाल ललिता करमां लई. ११५
मुख मंजन करी अंजन केरी, कीधी कारण रेख रे,
केसर घोळी सीरपर टोपी, नबो बनाव्यो लेख;
नलो बनाव्यो लेख लहीने, गाल गुलालनुं बिंदु करीने,
हरी शरी वहनी हरी नेहेरी, मुखमंजन करी अंजन केरी. ११६
लरके सुंलोयन पिचकारी, नवी नेहनु नीर रे,
करी कराक्ष छिरकायुं छबिथी, नव घन स्याम शरीर;

नवघन श्याम शरीर न जाण्युं, अन्यो अन्य महासुख मांण्युं ;
पूरण प्रेम जणावीओ नारी, लटके सुलोचन पीयकारी . ११७
ललिताए ललकारो कीधो, हसकारो सहु साथ रे,
नेण वेणमां नेह जणावी, नाथने लीधी बाथ ;
नाथने लीधी बाथ बालाए, घेहे रयमां जाण्युं गोप ग्वालाए,
हावे हयो हाराए दीधो, ललिताए ललकारो कीधो . ११८
जुवती जुथ जेहे कुंजणी, ठाकु याणा मन श्याम रे,
सख्या सरवने सान करीने, तेडीआ तेणी ठाम ;
तेडीआ तेणी ठाम ते टोळे, आतुर ठोली आवीका आठे,
हठ चित थई ठोला दधि हाणी, जुवती जुथ जेह कुंजणी. ११९
चंग मृदंग उपंग मधुरी, मकुअर मुरली नाद रे,
झांझ सारंगी सगे, शिरणाईयोना साद ;
शिरणाईयोना साद ते सरचा, कीधां काम विथापन करवा,
सुरत संग्रामे श्यामा सुरी, चंग उपंग मृदंग मधुरी . १२०
मत मार सकुमार साहेली, मारती मृगमद मार रे,
चंदन चंप अतर अरगज, ऊडे अबील अपार ;
ऊडे अबील अपार अलेखे, हाऊ कुषे हरथी देखे,
गांणे मार मरन्नहा मेहेली, मत मार सकुमार सहेली. १२१

परस्परे पीचकारी पांणे, पकरी छीरके अंगरे,
हो हो होरी गोरी लोरी, कुही कुही रमे रस रंग ;
कुही कुही रमे रस रंग प्रभुसाथे, खेलजनती कुंजोकुंजसुं गाथे,
ओ सुखमाणे ते जनजाणे, परस्परे पीचकारी पांणे. १२२
अबीलगुलाले अंबर छायो, छलबरमच्यो महाखेलरे,
मानुनीकेरे मान मुकाई, वाहाडी रंगनी रेल ;
वाहाडी रंगनी रेल जमुनां तटे, गाति धुमारि गाले बंसीवट,
सुक्ष्म [illegible] यथामति गायो, अबीलगुलाले अंबर छायो. १२३
रंगपतंग केसर कुमकुम जल, चोआ अगरु सुरंगरे,
धुमधाम धमसमसतां धाये, छलवारी प्रभु संग ;
छलवारी प्रभु संग ते लीधा, कुंजे कुंज खेल अति कीधा,
जुगलजोरी होरीछे अविचळ, रंगपतंग केसर कुमकुमजल. १२४
पर्व पंचमी सरव परवमणी, मास गेउ आधानरे,
वसु बासरि व्रजलोमनी मांहे, कीधो खेल घणो कांहांन ;
कीधो खेल घणो कांहांन गोपीमां, रोल्ले स्याम ग्वालटोपीमां,
अघात लीलाछे कृष्णतणी, पर्व पंचमी सर्व पर्वमणी. १२५
पोढनसमे प्रभु प्यारी देखी, खेले धरी अति नेहरे,
गुलाल थाल विविध सुगंध जई, नांखे आपणी देह ;

નાંખે આપણી દેહ આનંદે, સુખ લીધું અધરામૃત ઈંદે,
એ સમયે સુખ કપિ કહિ ન શકે કોઉ, પોઢન સમે પ્રભુ પ્યારી દોઉ. ૧૨૬
અજ ઈંદ્રાદી અમર અકૃરાંકર, ઊર એ છે વ્રજવાસ રે,
હોખી ખેલને નેંણે નિરખી, પુષ્પવૃષ્ટિ આકાશ;
પુષ્પવૃષ્ટિ આકાશેથી કરે, જોઈ મોઈ મન ગર્વજ હરે,
કહે સત્ય કરી દેપાશંકર કિંકર, અજ ઈંદ્રાદિ અમર અકૃરાંકુર. ૧૨૭
વસંત રિતુ વર્ણન કરૂં કેટલું, ખેલનો નાવે પાર રે,
શ્રી કૃષ્ણ રાધાજી કેરો, વાંકડો વ્રજ વિહાર;
વાંકડો વ્રજ વિહાર મેં કહ્યો, સુક્ષમ ગાઈ એટલેથી રહ્યો,
ગાઈ ગાથે ગવાણું જેટલું, વસંત રિતુ વર્ણન કરૂં કેટલું. ૧૨૮
આણ લિલામેં સુક્ષમ કહી, ચરિત્ર તો કર્યાં અપાર રે,
પ્રકરણો ત્રેપંક ત્રેપંક થયાં પૂરાં, વરણવું રાજ વિસ્તાર;
વરણવું રાજ વિસ્તાર તે સૂખે, દ્વારકા જેરનુ મહાતમ મૂખે,
પ્રભુ પ્રેરકથી પછી તે સહી, આણ લિલામેં સુક્ષમ કહી. ૧૨૯

અથ રાજ લિલા. દ્વારકાંનું વર્ણન.

એમ અતિલાખા ઉપ[illegible] કરમાં, પરમાણો એ પ્રકાર રે,
જાત્રા કરવા દ્વારકાં જઉં, ન રહ્યો નર્ક નિવાસ;
ન રહ્યો નર્ક નિવાસ નિવારે, પિતૃ સહિત પોતાને તારે,

रैहेने त्याग्य सराहे सुरपुरमां, एम अतिलाषा उपजे उरमां; १३०
याही चीतमां चीतवी चाले, चोंपे चांपी चर्ण रे,
पग पग पुन्य प्रागनुं थाशे, जय पांमे जय मर्ण;
जय पांमे जय मर्ण ने ज्यारे, माहा अघ नासे नाम उचारे,
निश्चे नाथ हाथ पग झाले, याही चितमां चीतवी चाले. १३१
श्रेष्ट मां सुता विसेष्टनी समता, करे न सरिता कोयरे,
सरज्यो सूर सुरी सरस्वती संगम, स्नान किये सुचि होय;
स्नान कीधे सुचि होय ते सरवे, कळिमां पण कपिला छठ परवे,
रचे दूर जर्ठ देहने दमता, श्रेष्ट मां सुता विशेषनी समता. १३२
श्रापी सुरापी पूरण पापी, कर्म हिण कळिमांयरे,
अधम अधीपति मंदमती, अती गोमती संगम न्हाय;
अती गोमती संगम न्हाहे तेनीरे, सहजमां थाये शुध्ध शरीरे,
तरे तत्क्षण तीक्षण तापी, श्रापी सुरापी पूरण पापी. १३३
तत्व गोमती तीर पडेउं, सिंधो संगमनुं स्नान रे,
श्राप ताप महा पाप प्रजळे, आपथी जाये अग्नान;
आपथी जाये अग्नान ते जाये, प्रौढ पांमर नर पावन थाये,
कुकीत दाझे देखतां देहं, तत्व गोमती तीर पडेउं. १३४
जगत प्रसिध्ध जगतनुं दर्पण, दोदरी दिव्य कुरंग रे,

धर्मधाम अभिराम अलौकिक, उज्वळ उग्र उत्तंग ;
उज्वळ उग्र उत्तंग सुधारे, दीपे अणीओ चतुर ससारे,
कळिमां कृष्णरूपे कोके केवळ, जगत प्रसिद्ध जगतनुं देवळ-१३५
जळ लाग्य जूतळमां जाई, वसे गोमती गामरे,
दिव्य द्वारकां देवन दूर्लभ, धन्य धरणीमां धाम ;
धन्य धरणीमां धामते धारी, भुवन मुक्त जेवां नरनारी,
पूरण पुन्य तणी पुन्याई, जळ लाग्य जूतळमां जाई-१३६
सुख संसारनुं तेने सुलभ, सदा रहे हरिशर्ण रे,
चिरतन कथा करे केशवनां, चितमां चिंतन चर्ण ;
चितमां चिंतन चर्ण ते चाहे, नित्य निर्मळ जळ गोमती नाहे,
देव द्वारकां देवने दुर्लभ, सुख संसारनुं तेने सुलभ -१३७
अष्ट तीरथी कष्टने कापे, नष्ट पाप निस्तार रे,
पंचे भरवे प्रपंच पंकना, चर्णवुं शो विस्तार ;
चर्णवुं शो विस्तार वाणीए, पुन्य किधां संपुरण प्राणीये,
अंते अरिष्ट अनिष्टने आपे, अष्ट तीरथी कष्टने कापे -१३८
मुक्ति दायक मुक्तिये तारे, भूतळमां स्थिर सात रे,
चार धाम आपे चारेने, वेद विचारे वात ;
वेद विचारे वात वखाणे, पून्य घटे पृथवी परिआंणे,

गये द्वारकां रेहेन धारे, मुक्तिदायक मुक्तिए तारे. १३९
कलेवर कुशवतथी चेहेरावे, पर्वतथी पच्छ्याय रे,
चायू लक्ष करी चिंपु गाणे, कहिमाणे अथडाय;
कहिमाणे अथडाए शीयाणे, जन्म जरा दुःख ते नव टाणे,
गोम्मती नाहे ते गर्भ न आवे, कलेवर कुशवतथी चेहेरावे. १४०
महितणना महात्म्यनो महिमा, अुसाननो अधिकार रे,
चार धामनुं चैतन रीते, सातपूरीनुं सार;
सातपुरीनुं सार संभारे, सेहेसरवे स्वर्ग सधारे,
शास्त्र शिधो संगमथी शोभा, महितणना महात्म्यनो महिमा. १४१
पृथ्वीपर पुरि सात कहेवाए, तरण तारण सुखदाई रे,
तेज रीते तारे उध्धारे, चार धाम समताई;
चार धाम समताई कहेवाए, नाहे निरखे ते पावन थाए,
तेमां द्वारका अधिक महिमाए, पृथवीपर पुरि सप्त कहेवाए. १४२
पुरी सातने चतुर धाममां, तत्त्व प्रमाण शुणो वाच्य रे,
कोटुज स्थानमां अेकुज उत्तम, कोडुमांथे शुल जणाय;
कोडुमां बे शुल जाण तेनकी, क्यांक विशेष नथी त्रण थकी,
पांच पुरां पेट द्वारका गाममां, पूरी सातने चतुर धाममां. १४३
श्रीपति सिंधु सुता सहराने, समुद्र सरिता अणी क्षेत्र रे,

एज पांच वस्तु सहु स्थळ छे, तेथी अधिक पवित्र ;

तेथी अधिक पवित्र कहेवाए, वेद शास्त्र पण वधु करी गाए,

त्यांहां निवासथी लवलय लागे, श्रीपति सिंधु सुता सहरागे. १४४

श्रुति स्मृति अरु शास्त्र पूराण, महातम वर्णवे जेहरे ,

तेज रीते श्री गोमतीने कहे, गाए नावे करी पेर ;

गाए नावे करी पेर ते प्राणी, जने जत्रा एवुं जाणी ,

रेवाशंकर कहे करी प्रमाण, श्रुति संमती अरु शास्त्र पुराण. १४५

सर्व तीरथ सिरदार सदाए, श्री गोमतीजी कहेवाएरे ,

समुद्र संगमनुं अति माहातम, जाणी के जन न होय ;

जाणी के जन न होय नीत प्राणी, पुरीओ धाम सहु शिरोमण

वखाणी ,

देवनादेव श्रीपति अति धाए, सर्व तिर्थ सिरदार सदाए. १४६

नीरखी नेणे नीर नीर्मळ अती, आंखडी ज्वळता होयरे ,

तीरे पोहोंचे पीर हराए, पग बोले दुःख खोए ;

पग बोले दुःख खोए वळी तरे, मरण तो मुख दूर जइ करे ,

उजवाळे प्रभु जळ ले श्री गोमतीजी, नीरखी नेणे नीर नीर्मळ अती. १४७

भवनवी मस्तक नखशीख सुधी, नाहो ज्यां जळमां होयरे ,

तेतणां भाग्य हुं शुं न वखाणुं, कुळ आपुं तरी जशे ;

कुळ बांधुं तरी जाये ते घडी, स्वर्गधारी पगथी जई चडी,
सर्व पदार्थ मळे रुपे कुबुध्धि, मानवी मस्तक नव्यरी व्यसुधी; १४८
आद्य गंगा श्रीगोमती कहिये, रहिये करी निवास रे,
सर्व सरिता तीरथो त्यां आवे, पोते न जाये कोये पास;
पोते न जाये कोये पास प्रसंगे, तीरथ मात्र छे एने अंगे,
वैकुंठ श्रीद्वारिकां लहिये, आद्य गंगा श्रीगोमति कहिये; १४९
केटलुं द्वारकां महातम कहुं, कहुं अबुध मति हीण रे,
शास्त्र आधारे किंचित कहुं, कथाब शुणि प्राचीन;
कथाब शुणी प्राचीन ते करणे, सदा नाहु जळ गोमती शरणे,
नर्मदा शीवनमी गामी त्यां रहुं, केटलुं द्वारिकां महात्यम कहुं; १५०
कुरास्थणीथी केटले काणे, घणाजे अविनाशी रे,
श्रीसह शंखोध्धार पधारया, पयो निधि यो पास;
पयोनिधि योपास ते करते, करी दरसन कसोलकरते,
अंग छिछरंगनें उछळे आणे, कुरास्थणीथी केटले काणे. १५१
मनुष्य मात्र जात्राये जवा, श्रीगोमतीथी ज्यां बेट रे,
मनमां मनोरथ करीने चाले, पुनरपि नावे पेट;
पुनरपि नावे पेट सकु प्राणी, श्रीद्वारकां बेट वेकुंठ जाणी,
चडशे नावे गोमतिमां न्हावा, मनुष्य मात्र जात्राये जवा. १५२

બેઠો બેરતણી ને નાવે, પોંહોચ્યો પેલે પારરે,
તૂર્ત તર્યો ને ઉતર્યો તીરે, પ્રાણી પારાવાર ;
પ્રાણી પારાવાર તે પળમાં, ઝીલીયો શરણ ગોમતીજળમાં,
દીનકર સુતને નાવીઓ સાથે, બેઠો બેર તણી ને નાવે. ૧૫૩
તિલક કરી ત્યાંથી તે ટાણે, પુરમાં કરે પ્રવેશરે,
કે વૈકુંઠ કે અમરપુરી, એમ અંતરમાં આવેશ ;
એમ અંતરમાં આવેશ તે આવે, શુધ બુધ થઈ શરીર ન માવે,
જીવન જન્મ સફળ કરી જાણે, તિલક કરી ત્યાંથી તે ટાણે. ૧૫૪

શ્રી બેરને નાવેથી ઉતરીને જત્રાળુ લોક પુરમાં આગળ જાયછે ત્યાં પેહેલાં મંદિરની દેઢીએ પૈરીએ ત્યાંથી શ્રી રાજ્યધાનીનું વર્ણન.

પોળે પેસતાં પુર્યે પાસે, પવન પુત આવીરાતરે,
કુર્ય ચૌકી દરવાને રાજે, કરી ઈશ્વર સાક્ષાત ;
કરી ઈશ્વર સાક્ષાત તે કહિયે, પેહેલ પુજી પગપાવન થઈએ,
વાનર વૃંદ વસે ત્યાં વાંસે, પોળે પેસતાં પુર્યે પાંસે. ૧૫૫
નીતાન નોબત નવરંગી વાગે, શરણાઈ ઓના સોરરે,
ચારે પોંહોર ચો ઘડિયાં ચાલુ, ગરજે જ્યમ ઘન ઘોર ;
ગરજે જ્યમ ઘન ઘોર તે ઘણે, હરખ હૈયે જત્રાળુ તણે,

લીલા એવા લાલચ લાગે, નીતનોપત નવરંગી વાગે. ૧૫૬
અહો રાત્ર ઉત્સવ ઉછરંગે, આંગ આભર અણગાર રે,
કેવળ કૃષ્ણ કૃપાનેં કીરતન, છત્ર ચમર છડિદાર ;
છત્ર ચમર છડિદાર તે છાજે, ઘંટ ઘણું ઘેહેરે સુર ગાજે,
શ્રીમંડળ સારંગી સંગે, અહો રાત્ર ઉત્સવ ઉછરંગે. ૧૫૭
તુળસી કૃષ્ણની કંઠી ગંઠી, માંહે મોરી પણ માળ રે,
વેચવા માટે વીત્ત સારવા, જેસે વિપ્ર વાચાળ ;
જેસે વિપ્ર વાચાળ સચારે, સમે શ્રૃંગાર નોહોએ ત્યહવારે,
આવે લેવા કે ઉલટી, તુળસી કૃષ્ણની કંઠી ગંઠી. ૧૫૮
મધ્ય મંદિર મહારાજ બિરાજે, લીલા લાવણ્ય ધામ રે,
નવ ઘન શ્યામ કામ કોટિક છબિ, અંગ અંગ અભિરામ ;
અંગ અંગ અભિરામ તે અંગે, અમર ઓળગે ઉર ઉછરંગે,
સુભગ શ્રૃંગાર શોભતા સાજે, મધ્ય મંદિર મહારાજ બિરાજે. ૧૫૯

અંગનાં તથા ચરણના ચેહ્નનું વર્ણન.

મંજુલ કોમળ કંબૂ, ચક્રાયુધ ભુજ ચાર રે,
દુષ્ટ નિવારણ કારણ ધારણ, કીધાં ભુજ આધાર ;
કીધાં ભુજ આધાર તે ભણે, ચરણ ચિહ્ન એણીપેરે ગણે,
ધ્વજ સ્વસ્તિક નળન જવ અંબુ, મંજુલ કોમળ કંબુ. ૧૬૦

અંગ અલંગને અત્તર અઘળાં, પ્રેમ રસનો નહિ પાર રે,
નીત્ય પ્રત્યે પંચ્યા મૃત ઉપર, ઉષ્ણોદકની ધાર;
ઉષ્ણોદકની ધાર તે ધીરે, સજળ સોહાવે સ્યામ શરીરે,
લોહે વસ્ત્ર લઈ શીતલ સઘળાં, અંગ અલંગને અત્તર અઘળાં. ૧૫૧
પછે પ્રભુ પરિધાન ધરે, પરઠો પાદ અલંકરે,
ઉપરણો ઓઢે અતિ ઉત્તમ, અહુ ઘુલીમાં નરનાર;
અહુ ઘુલીમાં નરનાર નમાવે, ઓદિ કૃષ્ણ નિધિકાંત કૃષ્ણાને
કેસર આદુ લિલાસાલ કરે, પછે પ્રભુ પરિધાન ધરે. ૧૫૨

સંપૂર્ણ.

કેવળદાસ મગનલાલની કંપની રાયપરમાં પ્રાગય-
તાની પ્રુફી આગળ હરેક જાતનો લુગડાં, વાસણ અને ચોપ-
ડીઓ સસ્તી કીમતે વેચેછે. લોકોનો સામાન પણ ફકસાઈ લે-
ઈને વેચી આપેછે. ફરરાજ પણ કરેછે.

ज्याहेरखबर

[illegible]

[illegible]	०-३-०
[illegible]	०-१-०
[illegible]	१-१८-०
[illegible]	०-४-०
[illegible]	०-३-०
[illegible]	०-१-०
[illegible]	०-३-०
[illegible]	२-०-०
[illegible]	०-१-०
[illegible]	०-१-३
[illegible]	१-१४-०
[illegible]	[illegible]
[illegible]	१-०-०

[illegible]